

Тешко да постоји глобализованији феномен на свету од фудбала. Нема државе на планети у којој се не игра фудбал – добро или лоше, свеједно је. Важна је његова свеprisутност. Играју га на теренима са најфинијом енглеском травом. Играју га и босоноги клинци у афричким земљама. Фудбал сматрају „најбитнијом споредном ствари на свету“: са посла јуре на утакмицу или макар на телевизијски пренос. Реквизити попут шалова, дресова и пива подразумевају се. Заљубљеници у фудбал кажу да им је то одмор и забава истовремено. И док се они емотивно троше псујући судију и играче противничког тима, утакмицу прати и неколико камених лица. У питању су власници клубова, менаџери и припадници других елита. Није случајно што је баш фудбал најпопуларнији спорт на свету. Фудбал је спектакл за масу и чврста рука оних који владају – у старом Риму би рекли „хлеба и игара“.

Бурдије је сматрао да фракције средње класе поседују различите спортске склоности. Фудбал је у том смислу спорт радничке класе која тело схвата „инструментално“, а „коцкање са телом“ природним. А како и не би кад је то већини деце из радничких породица једина (револуционарна) могућност да својој деци омогуће другачији хабитус од оног који они имају. У условима препуштености самима себи, без средстава за школовање и уопште без упућености на значај образовања, засипани медијским сликама Бекама, Марадоне и сличних, деца из радничких породица, свесна да једино ризик (у овом случају сопствени) доноси капитал, крећу тим путем. Сукобити се са законом или бити на исправној страни, питање је у темељу избора између нужних опција: криминал или спорт. Тело је једино чиме располажу, једини употребљиви капитал који уз мало среће може донети корениту промену. У почетку је важан предани рад: понављање елементарних покрета до изнемоглости. Тиме тренери рутинизују акције играча до тренутка када они почињу интуитивно да реагују у истим и сличним ситуацијама. Играчи тако постају телесни објекти којима управљају професионални експерти. Фуко би рекао да се „професионални спортисти издвајају у модерним спортским клубовима на „архипелаг налик на затворски“: вежба, исхрана и одмор строго се контролишу, а сваког појединца прегледа лекар специјалиста како би искључио постојање физичких недостатака и „карактерних дефеката“. Спорт, а фудбал нарочито тако постаје инжењерска делатност пројектовања све способности (туђих) тела ради постизања све бољих резултата. Хуманост и племенитост нестају, слабост је исмејана, а повреде редовне. „Спортисте уче да игноришу знаке ризика бола који означавају физички слом. Рушење препрека бола већ дуго се представља као храбро или као ознака истинских супарника.“ (Ђулијаноти, 2008) Кад дух у телу престане да има своју вољу, а само тело постане пуки инструмент дресиране воље, следи награда:

Најпрестижнији клубови, високе плате, популарност и спонзори. Но, тек онда није крај.

Тек онда почиње борба да се буде још бољи, још издржљивији, да се што дуже опстане у свету који изгледа да није онакав какав се чинио на тв екрану купљеном на кредит у дневној соби радничке породице.

Спортски медији својом логиком воајеризма победу или пораз у својеврсном рату клуба против клуба (читај: кварта против кварта, града против града, државе против друге) представљају као јавну исповест играча кроз слике победе, славља, суза опет и изнова, убрзано, успорено, те из више углова. Публика стиче утисак да играчи играју из љубави, искрености, преданости. Играчи играју због премија по голу, уговорних обавеза према клубу, медијима и спонзорима, да се не врате тамо одакле су почели, одакле је мало њих отишло. Већина која је остала и сада у својству његовог височанства гледаоца прати и живи оно што му медији нуде: код куће или на стадиону.

Стадион је за фудбалске навијаче свето место: раније се недељом пре подне ишло у цркву, сада се истим даном, али по подне иде на стадион. Када се појединац одмори од радне недеље и када је релативно растерећен од обавеза и притисака, када постоји могућност да самостално промишља, право је време да му се као беби у колевци пружи звечка и истовремено укроти и усмери потенцијално неконтролисани ток мисли. Направљени од пара пореских обвезника, стадиони ће за почетак, појединцу наплатити улаз. Мала цена за потпуно нов, хиперреалан свет у којем „живе“ играчи и који заокупља сва чула: вид шаренилом, слух музиком, мирис и укус храном и алкохолом, додир гомилом која се тиска. Но, у једном је овај свет и те како реалан: он потпуно дословно усваја и преноси друштвену структуру: зависно од цене улазнице, појединац је смештен на јужну, источну трибину, партер или у ложу. Он самодисциплиновано седи на својој пластичној столици и чак опомиње друге који изађу из додељених граница своје столице или ти устану да се врате у додељени оквир. А сам стадион је толико велик (више седишта, више улазница, већа циљна група, више спонзора једнако већа зарада – математички прецизна формула!) да је немогуће здравим видом пратити дешавања на терену те је неопходно присуство „продужетака људских чула“, медија. Праћење фудбалског меча на стадиону тако постаје гледање утакмице (која се одвија тик пред појединцем) на видео-монитору. Оба ова гледања утакмице, на стадиону и крај ТВ апарата, јесу испосредована. Њихов доживљај меча је конструисан, а не пренет од стране медија, како се наивно верује! Једина разлика је у уверености појединца, гледаоца, да у првом случају прати догађај „уживо“.

Чак и на стадионима елита је присутна, али у херметизованим ложама у којима шампањац служи искључиво дугоноге плавуше. Она се не меша са публиком спортског спектакла већ из своје удобности проматра играче – гладијаторе које плаћа да се боре до последњег атома снаге и руљу која излива из себе сва незадовољства и фрустрације настале услед наметнутог начина живота у који су наивно упали, јер им та иста елита

тенденциозно сервира услове живота. Све је исто као и у време римске империје: неколицина влада, одлучује о животу и смрти покретом палца, у постмодерном друштву новцем; гладијатори ко зна каквог порекла боре се за голи живот, не штедећи други живот; руља довучена из нехуманих услова живота верује да присуствује историјском чину по слободној вољи и избору – „хлеба и игара“ римски рецепт за држање масе под контролом односно одржање на власти и у привилегијама. Стадиони су и у архитектонском смислу реплике римских колосеума. Као да се у друштвеној структури за 2000 година скоро ништа није променило, као да појединац током 20 векова ништа није научио. Као да је правило да мањина влада и живи на рачун изнурене и изманипулисане већине, као да други начин не постоји.

„Модерни спортови култивишу дисциплинована тела спортиста, гледалаца и званичника“, каже Ђулијаноти. Ја бих фукоовски додала: фудбал више него било који други спорт дисциплинује друштво. За власнике капитала зарада. За елиту полуга моћи. За масу забава као поводац за пса: пас може слободно да трчи у границама поводаца. Кад се приближи граници, бива угушен. Тако постмодерно друштво у својим захтевима за равноправностима и недискриминацији најразличитијих врста мирне савести нам „даје“ слободу, хлеб. Фудбал, као кључни ослонац оваквог друштва, јесте „задужен“ за игре – вентил просечног појединца да легитимно избаци најгоре из себе без икаквих последица и остане „испражњен“ да би ступио у акцију, револуцију. На заборавимо алкохол као верног пратиоца фудбалских навијача, односно индустрију алкохола као једну од главних оглашивача током фудбалских утакмица и преноса. Заједно, замагљују оштар на неправду вид појединца, разбијају заједницу (тата иде на стадион, мама остаје код куће), омађијавају и отупљују критичку свест оних који имају сва права овог света да живе слободно телом и пре свега, духом својим, ако је та два уопште могуће раздвојити. Здрав човек би требало гласно да се запита зашто њега уопште занима шутирање лопте по трави? Или још боље, да ли га уопште занима то исто шутирање или постоје други разлози због којих прати фудбал? Шта појединац добија, учи, чиме се оплемењује гледањем фудбала осим што развија непријатељска осећања ка играчима другог тима (читај: ка житељима другог кварта, града, државе)? Да ли је свестан да то што зна да Марадона има милионе које троши на кокаин није ништа друго до гледање у туђе двориште, преко плота? А ако је спорт здрав као што тај исти појединац тврди, зашто сам не шутира лопту са својом или децом из комшилука у парку или на ливади уместо што гаји пивски стомак испред ТВ-а? Од гледања како други трче, не губе се килограми, нити здрави.

Назовимо ствари, дакле, правим именом: Фудбал је најнебитнија икада појава која је завладала светом, на радост и корист искључиво елите!